

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית בני אמונים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

היכן מצינו שיהודה נגש לתפלה?

וַיִּגֵּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדָבָר נָא עֲבַדְךָ דָּבָר בְּאֲזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵל יַחַר אַפֶּךָ כְּעַבְדְּךָ כִּי כְמוֹף כְּפָרְעָה" (מד יח)
במדרש (בר"צ א' 1) מבאר שבגישתו יהודה לפני יוסף הוא התכוון לשלושה דברים: לפיוס, למלחמה ולתפלה. ולכאורה, גישתו לפיוס ולמלחמה מבארים בפסוק, כפי שהביא רש"י על אתר, אך היכן מצינו שהתפלל?

פרש רבי אלעזר אזכרי:

בראשית דבריו כפל יהודה את המלה 'אדני' - 'בי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני', ויש לפרש כי באזני הרשעים פון לשמים, וכן התפלל: 'בי אדני' - אגא, אדון העולמים, 'ידבר נא עבדך דבר' שיתקבל 'באזני אדני' - יוסף אדון מצרים, שהלא: 'לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפץ ישגור' (משל כ"א א).

אף שגראה היה כי יהודה מפנה את דבריו ליוסף, בלבן פון להתפלל לה'. וכפי שמצינו שפרש המהרש"א (ח"א, ר"ה ג א) את הפסוק (תקמ"ב ב ד-ה): 'ואתפלל אל אלקי השמים; ואמר למלך' שנחמיה דבר לאזני המלך אך בלבן פון להתפלל לה'.

תדדים על התורה

אפן הפסיעות קדם תפלת שמונה עשרה

וַיִּגֵּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה" (מד יח)

כתב הרוקח (הלכות תפלה ש"ב) כי קדם תפלת שמונה עשרה, צריך המתפלל להקדים ולפסע שלוש פסיעות לפניו. סמך למנהג זה למד הרוקח מהעבדה שכתב "ויגש" גאמרה בתנ"ך בנוגע לתפלה שלוש פעמים: א. בתפלת אברהם על סדום - "ויגש אברהם" (לעיל יח כג). ב. בפסוק שלפנינו: "ויגש אליו יהודה" (ראה בר"צ א' ג ובאר התרד"ס לעיל). ג. "ויגש אליהו הנביא" (מלכים א' יח לו) - כשהתפלל בהר הפרמל.

נחלקו הפוסקים בהבנת דברי הרוקח: דעת האליה רבה' (א' א) שכאשר הדבר מתאפשר נתן לפסע שלוש פסיעות לפניו מבלי להקדים ולפסע לאחוריו, ואולם בספר 'קצור השלח' (דני שמו"ע) כתב שכונת הרוקח היא כמנהגנו (ראה משיב דבר ג: קציע יח ב), שתמיד יש להקדים ולפסע שלוש פסיעות לאחוריו ולאחר מכן לחזור ולפסע את אותן פסיעות לפניו.

תפלה על הצלחת התפלה

"דבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך כי כמוף כפרעה" (מד יח)

דרש רבי שלום פירלוב מבראהיו:

פסוק זה רומז לנו שבגישתנו להתפלל לפני קוננו, עלינו להקדים ולבקש: "דבר נא עבדך דבר" - זכני

לענות אמן בשנות השבע'

וְלַחֵם אֵין בְּכָל הָאָרֶץ כִּי כָבֵד הָרַעַב מֵאֵד וּתְלַה אָרֶץ מִצְרַיִם וְאָרֶץ כְּנָעַן מִפְּנֵי הָרַעַב" (מד יג)

אמר המשגיח רבי אליהו לופיאן:

ימי שנותינו בעולם הזה הן בבחינת 'שנות השבע'; בכל יום ויום נקרות לפנינו אין ספר הזדמנויות שבהן אנו יכולים לאסוף מצוות שתלוינה אותנו לשנות הרעב - בעולם הבא, שאז לא נוכל להוסיף זכיות. החכם שענינו בראשו יציל כל רגע ורגע לחטוף עוד דף גמרא, עוד מצוה, עוד ברכה ועוד אמן. שהלא בשנות הרעב - בעולם הבא, גם אם ישלם מיליונים בשביל לענות עוד אמן אחת, דבר לא יועיל לו, או אז יתגעגע וישתוקק לימי חיותו ויאמר לעצמו: למה לא חטפתי עוד זכיות...

היה היפסץ חיים' מסמך לכה את לשון הכתוב (שה"ש ג א): "על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי", על משכבי - לאחר מאה ועשרים, אז יתחיל האדם לבקש את המצוות שנשמתו אהבה כל כך, אך גם אם יחפש ויחפש, לא ימצא דבר. על פן איש נבון וחקם הרוצה את הנוגד, בודאי לא יחמיץ ולו אמן אחת בעולם הזה.

ספר הזקרון 'חסדי אברהם' עמ' קלב

הדן מחוסר רבי יעקב קטינא היה אומר, כי בבית דין של מעלה תהיה תביעה מיוחדת על אדם שזלזל בענית אמן, וכן כתב בספרו המפרסם 'דחמי האב' שהדפס בעשרות מהדורות:

"להזהר מאד בענית אמן... כי מה יענה ליום פקדה כשישאלוהו: 'למה לא ענית אמן - מה עבדך היא?' ועל זה בא הרמז (תהלים פג י): 'מלא פניהם קלון' - סופי תבות אמן".

דחמי האב' אות נו

על הצדיק מנתיבות רבי ראובן יוסף גרשונוביץ העידו: 'רגעים ספורים קדם יציאת נשמתו בקש לשמע ברכות השחר והתגבר בכל שארית כחותיו לענות אמן על כל ברכות השחר, כשבכל ברכה הולך כחו ונחלש, עד שאילו כחותיו..."

יצווי אש עמ' קפה

להתפלל כראוי כדי שישמעו הדברים: "באזני אדני". בכך באר רבי שלום אף את נסח ברכת 'ברוך ש'אמר: "נהללך ה' אלקינו בשבחחות וכוונות, וגדלה ונשבתך ונפאך ונמליכך..." ויש להבין: וכי באים אנו להודיע לה' את שאנו עומדים לעשות? ולפי האמור יש לפרש שכונתנו לבקש בכך שיזכנו ה' לגדלו ולשבחו בשירי תד.

תשובה מתוך שמחה

"ועתה אל תעצבו" (מה ה)

אמר האדמו"ר רבי שמואל מסלונים:

השב בתשובה צריך לעשות זאת מתוך שמחה. ואף שהחרטת על העבר היא אחד מתנאי התשובה, אל לו לאדם לשקוע מחמת פן בעצבות, שכן העצבות היא מכשול גדול בעבודת ה'. ליסוד זה פן יוסף לרמז לאחיו: 'ועתה' - בבאכם לשוב בתשובה על מכירתך למצרים [אין 'ועתה' אלא תשובה" (בר"כ א' 1)], "אל תעצבו" - אל תעשו זאת מתוך עצבות אלא מתוך שמחה.

דברי שמואל

בשורתו של יוסף לאביו

"מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף שמני אלקים לאדון לכל מצרים" (מה ט)

וכי איזו בשורה היא ליעקב הצדיק שבנו מולך על כל ארץ מצרים?

א. באר רבי ישראל מרוזין:

תבת 'שמני' יכולה להתפרש אף כשתי מלים נפרדות - 'שם אני'. ויש לומר שיוסף בא לבשר לאביו שאף במצרים לא התרפה במאומה באמונתו, ואדרבה: 'שם' - בתוך סמאת מצרים, 'אני' פועל לפרסם וללמד את המצרים את האמונה ש: 'אלקים לאדון לכל מצרים'.

ב. באופן נוסף באר רבי יוסף חיים מברגד:

בשר יוסף לאביו כי זכות "כ"ה" אותיות הפסוק: "שמע ישראל" היא ששמחה לו לנצח את קלפות מצרים ופרעה עד ש: 'שמני אלקים לאדון לכל מצרים'.

ג. באור נוסף אמר רבי יעקב גימן ראש ישיבת 'אור ישראל':

בדבריו אלו תאר יוסף לאביו את חסן אמונתו בבואו לתברך. שאף שכול היה להתנאות ולתלות את גדלותו בתבונתו וחקמתו שהרשימה את פרעה, בכל זאת הוא מכריז ואומר בפה מלא: "שמני אלקים לאדון לכל מצרים" - "אלקים הוא שמונה אותי למלך במצרים."

"שמח ישראל"; פן יהודיע סוקה מב א: 'דרכי מוסר'

יהודי יקרה!

אתה אשר זכית להפיר בשוגב גדלתה של מצוות עניית אמן, אתה המקפיד להגיש בכל יום ברכות משלמות לבואר העולם - מי כמוך יודע ערכה של ברכה שזענתה ביאמנו! בדרך אפשרות נפלאה להציל בכל יום ברכות רבות שבעלעדיך היו נאמרות שלא בשלמות ולצער מדי יום אמנים רבים.

הצטרף עוד היום לקהל מזכי הרבים, גבאי אמן בבתי הכנסת, ואלפי ברכות משלמות תזקפנה בכל יום לזכותך.

ברכות השחר: בקול, בכונה, במחורא.

"ומזדיקי הרבים כפוכים לעולם ועד" (דניאל י"ג)

זפוי הרבים בענית אמן

קוראים יקרים!
בנדאי שמעתי וגם נוכחתי לראות בעיניכם את התפתחותה המפלאה של מהפכת 'בני אמונים' בשנים האחרונות. ממצוה 'קלה' אשר האדם דש אותה בעמקי הפכה מצוה זו לעטרת בספרות בקרב שלומי אמוני ישראל, אשר בזכות פעילות 'בני אמונים' נחשפו רבבות מפלאת הרבה ולסגולותיה המפלאות ומקבליה על עצמם להתחזק בה בכל מאודם.

גלת הכותרת של פעילות 'בני אמונים' משפבר הימים היא אמירת הברכה השחר בחברותא, כאשר האחד מברך, ומשנהו עונה אמן אחר ברכותיו. הנהגה זו הזקרה בקדמונים, הרבאה בספרי הפוסקים, וגדולי ישראל נהגו בה מזורות קדומים ועד עצם היום הזה, כפי שפרסם באריכות רבה יעל במה זו במהלך השנים.

ואולם למרות מעלתה היתרה ועל אף פשטות קיומה, רבים נמנעים מלנהג בהנהגת קדש זו, מחמת סבות שונות; אם מחמת הרגל, אם מתוך שמתבישים הם לפנות זולתם ולהתריח לענות אמן אחר ברכותיהם, אם מחמת הגעגוע לתפלה בשעה שהאמן כבר אינו מאפשר את אמירת הברכות בניחותא. ויש גם - פמה מפרלי - כאלו שטרם הבינו את גדל חשיבותה.

למסרה זו הקמנו 'בני אמונים' לפני כמה שנים את מערך 'גבאי אמן' בבתי הכנסת, הפועל בהצלחה רבה מזה תקופה ארבה ברבתי הארץ והעולם. במסגרת מערך זה מתנדבים 'גבאים' מיוחדים ברבים מבתי הכנסת - אנשי ערך שפנו מזמנם היקר למען השמט מטרות הקדש: 'וימלא כבודו אל כל הארץ אמן ואמן', בעומקם דרך קבע בבית הכנסת ובהקשבתם לברכות המתפללים והשלמת ברכותיהם בעגית אמן.

כאמור, מתוך אותה סיעתא דשמאי המלה את פעילות 'בני אמונים' לכל ארך הדרך, גם מערך זה זכה להצלחה מיוחדת במינה. מאז ועד עתה רבים וטובים אשר טעמו וראו כי טוב הצטרפו מכחו ללגיון של מלה, קלה משכימי קום, אומרי ברכות השחר בחברותא, מגישי מנחת הודאה משלמת למלכו של עולם באהבה וברצון למען שמו יתברך.

אף הגבאים עצמם מודחים על תחושת ספוק מיוחדת שהם זוכים לה בעקבות כך, ואף על ישועות גדולות שראו בעיניהם מאז החלו לשמש בקדש בשליחות זכוי הרבים.

במאמרים הבאים נפרט מעט דשמאי המלה את פעילות 'בני אמונים' לקל ארך הדרך, גם מערך זה זכה להצלחה מיוחדת במינה. מאז ועד עתה רבים וטובים אשר טעמו וראו כי טוב הצטרפו מכחו ללגיון של מלה, קלה משכימי קום, אומרי ברכות השחר בחברותא, מגישי מנחת הודאה משלמת למלכו של עולם באהבה וברצון למען שמו יתברך.

אף הגבאים עצמם מודחים על תחושת ספוק מיוחדת שהם זוכים לה בעקבות כך, ואף על ישועות גדולות שראו בעיניהם מאז החלו לשמש בקדש בשליחות זכוי הרבים.

ושמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום

היה זה בשלהי תקופת שלטון המנדט הבריטי בארץ ישראל. יוסף, בחור צעיר ונמרץ, נאלץ להצטרף לאחת מקבוצות המחתרת שפעלו באותה עת לשמור על יהודי ארץ ישראל מפרעות הערבים אשר תחת עיניהם המתעלמות של חילי הממלכה הבריטית, שחאו ללא רחם בישובים היהודיים המתחדשים בארץ הקדש.

פעם אחר פעם היו הרוצחים הישמעאליים אורבים לשירות היהודיות שהיו עושות את דרכן לישובים המבדדים, כשהן מובילות אליהם מזון ותרופות ושאר מוצרים שנוצרו לקיומם היום יומי, טובחים ביושביהם ובזוים את שללם. לשם כך הוקמו קבוצות שפעלו ללוח את השירות ולשמור את דרכן, לצד שמירה שוטפת על הישובים היהודיים שהזנחו לגורלם בידי חילי הלגיון הבריטי.

מלבד פעולות השמירה השגרתיות, היו אנשי קבוצות אלו נדרשים לבצע מפעם לפעם פעולות סכול בעמק הישובים הערבים, אשר יושביהם זממו ללא הרף רעות על יושבי הארץ, ונדרשה פעולה נועזת כדי לסכל את עצתם בחסדי שמים. לצורך בצוע הפעולות הללו אשר היו רכוכות בסכון רב, נדרשה הקנה מקדמת ומקדמת שקללה אסוף מודיעין מדקדק, הטמנת מצבורי נשק ופצצות בעמק שטח האויב וכיוצא בזה. מפני זאת מלבד ההחירות הכפולה שנוצרה מהם, מפני עיניהם הפקוחות של חילי המנדט, אשר פעלו כל העת באופן חד צדדי לטובת הישמעאליים, ומתוך כך עשו הכל כדי להצר את רגליהם של חברי קבוצות השמירה.

יוסף שהיה בחור צעיר ומכשר נטל חלק פעיל ומשמעותי מאד באותן פעילויות. אביו רבי יהודה שהיה מגדולי חסידיו של האדמו"ר רבי מרדכי שלום יוסף מסדיגורא דאג לו מאד, וכך לפני כל פעולה שכזו הקפיד לפקד את חדרו של מורו ורבו הגדול, לעתים בלוינו בנא ולעתים לבדו ובקש מהרבי לברך את בנו שישתוב בשלום וילא פגע.

באחד הימים נודע לר' יהודה שבנו אמור להשתתף ביום המחרת בפעולה מסכנת אף נחוצה ביותר, שאלהיה התכוננו חברי הקבוצה במשך זמן רב. דרכו נכנס ר' יהודה לחדרו של הרבי כדי לבקש ברכה שישתוב בשלום וילא נזק מהפעלה מסכנת.

בגוד לפעמים קודמות שבהן הסתפק הרבי בכך שהעניק את ברכתו, הפעם, בהכנסו אל הקדש פנימה בלוינו בנו, הורה הרבי ליוסף שלפני צאתם לדרך יתפללו הוא וחבריו תפלת ערבית בצבור, ורק לאחר מכן יצאו לדרך.

יוסף החל להתנצל שמרבית חבריו אינם שומרים תורה ומצוות לדאבון לב, ומסתבר שלא יספיקו לכך, אולם הרבי לא השיב על כך דבר. רק חזר שוב על דבריו ואמר לו: "אמר להם שיתפללו יחדו בצבור, ורק לאחר מכן יצאו לדרך". יוסף נסה שוב להביע את חששו המגדוק שחבריו לא יקבלו את דבריו, אף הרבי הרגיעו ואמר לו: "נוד תראה שהם יספיקו".

טרם צאתו ברכו הרבי פחם בברכת הצלחה וישיוקה יחד עם חבריו לשוב לחיים ולשלום. יוסף שהיה חדור באמונת חקמים ענה אחריה אמן ופנה הישר למקום שבו נדברו חבריו להפגש טרם צאתם לפעולה.

במהלך המפגש, לאחר שחייגו המפקדים את הכנית הפעלה בפורטו, בשמן השחרים היו שרויים במתח ובהתרגשות, בקש יוסף את זכות הדבור ואמר:

"חברים, מי פמוכם מבינים עד כמה מספנת היא הפעלה שלפנינו. אמת, אנו עושים זאת למען שלום של יהודי הארץ, אולם אנו זקוקים לזכיות רבות כדי לצלח אותה בשלום. מה דעתכם אפוא, שבטרם צאתנו לדרך נתפלל יחדו תפלת ערבית בצבור? בתפלה, הסביר להם יוסף, "נבקש את ברכת השמיים... לשלום והעמידנו מלכנו לחיים... ותקננו בעצה טובה מלפניה... והגו בעדנו והסר מעלינו

קריאת מלה קצר ח עמי צח

עושה